

ԾԱԶԻԿ

ԿԱՆԱՆՑ ՅԱՏՈՒԿ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՇԱԲԱԹԵՐԹ

ԳՐԱԿԱՆ, ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ
ԱՌՏՆԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ, ՆՈՐՈՅԹԻ
ԶԵՌԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹԵԱՆՑ
ԿԱՆԱՑԻ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ԵՒ ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԻՐԵՐՈՒ

ԺԹ. ՏԱՐԻ

Նոր Շրջան, Թ/ւ 19

ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ ՈՒՆԻՆ

ՕՐԻՈՐԻ ՏԻՐՈՒՀԻ ԿԻՒՊԷՆԿԵԱՆ
ՕՐԻՈՐԻ ՆՈՒԱՐԻ ՄԵՂՈՒԿԵԱՆ
ՕՐԻՈՐԻ ԱՐՓԵՆԻ ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ
ՕՐԻՈՐԻ ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՏԷՐ-ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ
ՕՐԻՈՐԻ ՄԵԼԻՆԷ ԽԴՊԻՆԻ
ՕՐԻՈՐԻ ՍԱՆԴՈՒԹՅԱՆ ԱՐԱՊԵԱՆ
ԵՒ
ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌԻ

Գ/ն 40 փարս

Տպագրութիւն ԵԱՂԻՆ, Կալաթա.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան 50 դրուշ. Վեցամսեայ 25 դրուշ.:

ԴԱԼԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան 54 դրուշ. Վեցամսեայ 27 դրուշ.:

ԱՐՏԱՍՍՀԱՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան 12 ֆրանք:

Ծանուցման, բաժանորդագրութեան եւ թերթին վերաբերող ամէն կարգի գործառնութեանց համար զիմեւ մի՛ միայն՝

{زاغيك غزتهسى}

درعليه ده غلطه ده قورشونلى خاندە نومرو ۷

Շ Ա. Բ Ա. Թ Ա. Թ Ե Ր Թ «Ծ Ա Ղ Ի Կ»

Կ. Պոլիս, Ղալաթիա, Դուրշուլու խան, թիւ 7

JOURNAL "DZAGHIK,"

Constantinople, Galata, Kourchoum Han, N° 7.

Վ Ա Ճ Ա Ռ Ա Տ Ո Ւ Ն

ԱՍԵՂՆԱԳՐՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՕԺԻՏԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԶԱՆԱԶԱՆ ՆԻԻԹՈՑ

ԺԱԼՃԵԱՆ ԵՒ ԹԱՎԺԱՆՃԵԱՆ

ՀԱՅԹԱՅԹԻԶ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏԱՆ

Կ. Պոլիս, Էսկի Զապթիէ մասէսի թիւ 63

Ապրանաց տեսակներու ճոխութեամբ ու չափաւոր գիներով ծախող հանրածանօթ այս հին Վաճառատունը Եւրոպական առաջնակարգ գործարանաց հետ միշտ ունեցած յարաբերութեանց շնորհիւ կը գտնուի պատրաստ հաւաքածոյ մը ասեղնագործութեան եւ օժիտի վերաբերեալ նոր ու ընտիր նիւթերու, ինչպէս մետաքսեայ կերպաններ, աթլաղ, թաւիչ, թաւթա, ոսկեզօծ ու արծաթեայ զուտ ու անզուտ թելեր (խառ եւ խամ սրմա), ճերմակեղէնի համար ընտիր պոփոններ, վալանսիէն ու մետաքսէ թանթէլաներ, ճերմակ քրթան, գաղղիական ընտիր շապիկի կերպաններ, բիճէներ, գունաւոր պաթիսթիներ եւայլն եւայլն:

Զեռադործ բանուած ու սկսուած զանազան ճոխ նիւթոց հաւաքածոյ մը պատրաստ կը գտնուի:

Կ. Պոլսոյ եւ Գաւառաց դպրոցական հաստատութեանց համար մասնաւոր զեղչ կ'ըլլայ:

Վաճառատան մէջ կը գտնուի միշտ պատրաստ ասեղնագործի գծագրիչ մը:

ՇԱՀԻԿ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

(603) ԺԸ. ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 19

12 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1906

ՀՆԱԿԱՆ ԾԻՒՐԱԽՏ

ԲԲ քանի մը տարիներ առաջ զրական մեր հրապարակը ողողուեցաւ «Գրական Եւրասիոս»ի ճիշդ բացատրութեամբ, ամէնքն ալ իրենց ուշուշտը դարձուցին նորեկներուն վրայ, զրական կամարին ներքեւ անոնց մուտքը արգիլելու դիտումով. կամ վախով, որպէս զի չեցանձն անոնք իրենց հիւանդաբոյր մուսայականներով օրուան հանդէսներն ու թերթերը: Խմբագիրներ, նոյն իսկ մինչեւ մօտերս, կ'ընդլզին անոնց դէմ, անոնց լաւահաւաչ պաղատանքները ծաղրելու միջոցներով, որպէս զի տեղի չտրուի անոնցմէ մէկուն ոտնկէտ մը իւրացնելու զրական այս ալլամերժիկ հողին վրայ:

Կատարելապէս համակարծիք եմ այս պահողութեան հանդէպ անոնց՝ որ վիժած տաղանդներու հայլիացումով՝ անդիտակ տողեր կը ստորագրեն թակաչունչ և մեռելատիպ գրեցերգութեան մը և՛ բաղանդութեամբ, որուն սարսուռը կրելով համակ իրենց ուղեղային յօրինուածքին բլիջներուն խորը՝ կ'այլատերին ու կը նմանորակին յաճախ տխուր և մեղամաղձիկ ծիծաղելիութեամբ. որպէս թէ գրականութիւնը նշանակէր մի միայն բանաստեղծութիւն, և բանաստեղծութիւնը՝ լալկանութիւն: Այսպիսիներուն դէմ քիչ է ամէն

վտարում, ոչ սակայն վտարելու համար զանոնք հրապարակէն, ինչ որ չեմ հասկնար, այլ սրբազրելու համար ըմբռնուիմ նոյն իսկ այդ ակնարկուած քերթուածիկներուն, որուն համար աւելի բանական կը գտնեմ զանոնք հրատարակել առանց անունի և մատնանշելով թերթիները գործնականապէս ամօյցնել զանոնք ու համոզել:

Բայց, երբ մէկ կողմէն նորեկներու մուտքը արգիլելու համար մանրէալից բացատրութեան եթիէթ մը փակցընել կ'ուզուի անոնց գրականութեան ճակովն, միւս կողմէ ինչո՞ւ չանդադառնալ այն հին և ինքնամերժ դէմքերուն՝ որոնք բրածոներ կ'ուզեն հանդիսանալ, տեսակ մը լուռ արձաններ մեր դրա-հրապարակագրութեան մէջ, միշտ շեշտելով ու յամառ իրենց պնդումին վրայ՝ թէ իրենք հինցած են ու հրապարակը նորերուն կը սպասէ ա'լ:

Բայց մենք չենք կարծեր որ ակնարկուած այդ հինները իրենց կարծածին չափ բրածոներ եղած ըլլան, իրենց մտքի առաւելագոյն պաշարովն ու տաղանդով, ընդհակառակը, զիրենք մեր վարպետները դաւանելով, ամէնքս ալ պէտքը կը զգանք դեռ իրենց ներշնչող գրութեանց և բարեկամութեանց մեր գրական հրապարակին վրայ:

Ձարմանալի է սակայն այն ցրտութիւնն ու հեռակայութեան տենչը որմէ վարակուած են գրական առանձնացեալներէ ոմանք, երկու սեռէն ալ, միշտ ու նմանողաբար գրելթէ ամէնքն ալ ունենալով իբր փաստ սա յանկերդը՝ թէ «հրապարակը նորերունն է, թէ իրենց հիւթասպառ գրիչը բաւական չէ նկարելու արդի ոճերը, թէ իրենց կը վայլէ միայն հեռուանց ու խաղաղ դիտել անոնց գրչի վաստակն ու դերերը»: Բոլոր ասոնք՝ քէն ըրածի պէս, ու ազնուութեամբ սքողուած ծաղրականութեամբ մը: Իսկ եթէ այդ քէնը անոր համար է որ իրենցմէ մէկ քանիներ իրենց միջակութեան կամ առատօրէն վայելած ձրի համբաւին համար քննադատուած են նորերէ, առիկա չենթադրեր միւսներուն կղզիացումը:

Նմանողական հակադրութիւն մը կը գտնեմ ես երկու ծայրայեղութիւններու, նոր ու հին սերունդին գրականութեան մասին ունեցած վերաբերման մէջ: Առաջինը իր սիրոյն մէջ բորբոքուն՝ զգայնական տենդեր կ'ունենայ իր երազները հիւսելու դիցական շունչերով և զանոնք նիւթացած տեսնելու թերթի մը էջերուն մէջ. մինչ վերջինս եռանդին մէջ կը սառի գրական անուան իւրը: Եւ այս բացառիկ դէմքերը, թէպէտ թիւով քիչ առ այժմ, բայց սպառնական երկիւղ մը կը հագցընեն ինծի, համաձայարկի երկիւղ մը, զոր սխալած չեմ ըլլար որակելով իբր հնախան ծիւրախօս, բաւական փոխարինութեամբ մը:

Եւ ի՞նչ բան աւելի ցաւալի՝ քան անէացումը գրական այդ արժանաւոր դէմքերուն՝ որոնք խօսք մէկ ըրած կ'երթան սքողուել թաւոտ թանձրութիւններու ետին, լուռ յաւէտ, քէնոտ ու աննախանձախնդիր գրական ամէն անց ու դարձին:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԵՂԲՕՐԱՂՋԿԱՆՍ

ԱՂՋԿԱՆՑ ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆԸ]

Բ.

Սիրելի եղբորաղջիկս,

Ենթադրենք որ երկրորդական կրթութիւն ստանալիք աղջիկը, —տասը տարեկանին,— իւրացուցած ըլլայ այն բոլոր ծանօթութիւնները զորս մեր հայրերը հետեւեալ բացատրութեամբ կը համառօտէին. «Կարդալ, գրել և հաշուել»: Քիչ մը զիտելիք երկրագունդին՝ կազմութեան նկատմամբ, մեծ երկիրներու դասնուած վայրին և անուան գիտութիւնը, ինչպէս նաեւ պատմութեան ընդհանուր բաժանմանց ծանօթութիւնը կը բաւեն նախնական կրթութիւնը ամբողջացնելու: Այդքանն իսկ չափ է. կը բաւէ որ տաննամայ աղջիկը զիսնայ միայն կարդալ, գրել ու հաշուել, և կրնայ երկրորդական կրթութեան շրջանը ընդգրկել:

Կարգ մը մայրեր սակայն կը բողոքեն.

—Ի՜նչ, տասը տարեկան աղջիկ մը ասկէ աւելի բան չգիտնայ: Իմ աղջիկս, պարոն, ինը տարեկան է, բայց արդէն իսկ լատիներէնի սկսած է և զբաղիտութեամբ կը զբաղի:

Շա՛տ աղէկ, Տիկի՛ն: Բայց ես կրկին չեմ՝ Լեւր իմ ծրագիրս. միայն թէ, տղոց յիշողութիւնը օգտակարապէս գործածելու և անոնց առողջանութիւնը մարդելու համար, այդ ծրագրին կ'աւելցնեմ օտար լեզուի մը (Անգլիերէնը ապահովաբար ամէնէն անհրաժեշտն է) գործնական վարժութիւնը, առանց քերականութեան, ինչպէս նաեւ երգի տարերքը: Այսպէս՝ ջուրի պէս կարգալու, գրելու և հաշուելու, ինչպէս նաեւ գործածական անգլիերէնի մը վարժուելէ ու երաժշտական խաղերուն ծանօթանալէ վերջ, մեր պզտիկ օրիորդը դաստիարակին կը ներկայանայ և անոր կը մասուցանէ իր կեանքին եօթը տարիները:

Արդ, ի՜նչ պիտի սորվեցնենք իրեն՝ այդ եօթը տարիներու ընթացքին:

* * *

Մտաբերենք մեր լաւ պարտիզպանի սկզբունքները: Երկրորդական կրթութիւնը դաստիարակութիւն մը, խնամակալութիւն մըն է: Կարդալ, գրել ու հաշուել զիտցող սանս՝ այդ ամէնը աւելի յիշողութեամբ սորված է քան դասողութեամբ: Ուրեմն սանս տակաւին չգիտեր թէ ի՜նչ է աշխատիլը, ի՜նչ է սորվիլը: Իր բո-

լոր գիտցածը համբերատար աշխատութեամբ մը դուրսը մտցուցած են՝ կրկնելով անշնորհատ, զրկիթէ ձանձրացնելու աստիճանը։ — պատուաւորութեամբ ուսան է՝ զոր պատուաւորութեամբ են։ Բայց ալ՝ հիմայ՝ ան անձնական թուիչքով մը պիտի դարձանայ, և եթէ այդ դարձացումը հսկողութենէ զուրկ մնայ, չառաջնորդուի, դանդաղեցուի կամ չեղադուի ամէն ժամ, վախ կայ որ սպառնալիք և կամ վիժման յանգի... Աշխատութեան ժամեր, աշխատութեան եղանակ, աշխատութեան առարկայ՝ այս ամէնը պէտք է որ պատրաստութիւն ու որոշելին դաստիարակին կողմէ, աշակերտին խնկած բոլորական բաժինը միայն հասկնալու և սորվելու ջանքն է։

Երկրորդական կրթութիւնը ո՛չ թէ միայն այսպէս խնամակալ մը պէտք է ըլլայ, այլ նաեւ՝ հարկ եղած ատենը՝ չափաւորիչ մը։ Ժրաջան պարտիզպանը որ պզտիկ դեղձենիին ծաղիկները կը խլէ, սրբապիղծ մըն է քաղքենիի մը համար։ Բայց քաղքենիին թողունք իր մտածման, և բոյսին կազմութեան բովանդակ շրջանին մէջ չափունակենք վարել բնութիւնը որ մարդուն ստիպման տակ միայն կը զիջանի ակոթած համ պտուղներ արտադրել։

Արդի դաստիարակներու ամէնէն ձախող ձգտումներէն մէկն ալ՝ մի՛ միայն բարձրագոյն կրթութեան սահմանուած մեթոտ մը երկրորդական կրթութեան համար կիրարկելն է։ Տնկարանէն նոր հանուած և դեռ հազիւ հաստատ հոգի մէջ անկուած պզտիկ դեղձենիներուն կ'ըսեն. «ծլէ՛ ծաղկէ՛ մինտիկ»։ Եւ տարակոյս չկայ որ մէկ քանին կը ծլին ու կը ծաղկին առանց ուրիշլի օգնութեան. բայց պէտք է խոտտովանիլ թէ չատերը կա՛մ խեղճ ու կրակ պտուղներ միայն կու տան, և կամ բնաւ չեն ստղաբերի։ Այդ դրութեան հետեւեղնու համար է որ այսօր երկրորդական կրթութիւնը կը վիժի Ժրանսայի մէջ։

Մենք պիտի զգուշանանք որ իմ սանիս զարգացումը չվտանգուի այս կտրգի մանկավարժական սխալով մը։ Տառնէն մինչեւ տասներեօթը տարեկանին՝ շարունակ պիտի վարենք ու պիտի պաշտպանենք իր ջանքը։ Մտքին կազմութեան շրջանն է աստիկա։ Միտքը՝ այդ թանկագին տարիներու ընթացքին կը վարժուի որ քա՛ն խնդիր մը լուծելու և գործնական դասի մը հետեւելու, այնքան ալ իրերը չարակարգելու և ըմբռնելու։ Երեւակայութեան աղբիւրը կը ժայթքի, և իր ակը կը փորէ. աւելի ետքը՝ ա՛լ ոչ չինչ կրնայ փոխել այդ աղբիւրին ցայտքն ու ընթացքը։ Այս աստիկայի կարգադրութեան հոգը բազմին թողուլը, նոյն իսկ դաստիարակութեան հակասել կը նշանակէ։ Հրահանգենք այդ դեռաւոր իմացականութիւնը, որպէս զի կատարեալ ոյժով դրկէ այն շրջանը զոր Իբսէնի թէն մարդկային կեանքին ամէնէն արգասա-

բերը կը նկատէ, և որ քսան տարեկանէն քիչ մը առաջ կը սկսի, և կը լրանայ դարձեալ քսան տարեկանէն քիչ մը վերջը: «Այն ա- տին, կը յարէ Թէն, ամբողջ եօթը ութը տարի՝ բուսահիւթը կը բարձրանայ արմատն ի վեր և արգասաբերութիւնը կը շարունակ- ուի ծիւերով, ծաղիկներով ու պտուղներով...» Թէնի ակնար- կած այդ շրջանին կը պատշաճի բարձրագոյն կրթութիւնը: Իսկ երկրորդական կրթութիւնը կը բաւէ որ այդ տպագայ փթթումը պատրաստէ՝ կատարեալ հրահանգութեամբ մը:

* * *

Բայց դուք անշուշտ գիտէք, սիրելի եղբօրաղջիկս, թէ բարձ- րագոյն կրթութեան, — այսինքն՝ մասնաւոր վարժարաններու և համալսարաններու մէջ տրուածին, — բարիքները չառ սակաւա- թիւ աշակերտներ, մասնաւոր՝ չառ սակաւաթիւ կիներ միայն կը վայելեն: Այս վերջիններէն մեծագոյն մասին համար՝ փթթումի և պաղարբերութեան շրջանը նոյն ինքն ամուսնութեան, մայրու- թեան, ընտանիքի կազմութեան շրջանն է, որուն մէջ տեղի ու- նեցած փթթումն ու պաղարբերութիւնը նուազ գնահատելի չեն քան ուրիշներ:

Եւ սակայն, ատիէ կը հետեւի թէ կանանց մեծագոյն մասը (նոյն իսկ կարելի է ըսել՝ երկու տեւէ աշակերտներու ստուարա- գոյն մասը) տասնըվեց կամ տասնըութ տարեկանէն անդին՝ բնաւ չպիտի կրնան ընդլայնել իրենց դպրոցական ծանօթութեանց սահ- մանը:

Ուրեմն պէտք է որ երկրորդական կրթութիւնը չգոհանայ միայն լաւ մեթոտներու վարժութեամբ աշակերտը դաստիարակե- լով: Աշակերտը՝ երկրորդական կրթութեան հետեւելէ վերջ՝ պէտք է հասկցած կամ սորված ըլլայ նաեւ բոլոր այն բաները որոնց ծանօթութիւնը անհրաժեշտ է ամէն «զարգացեալ» նկատուող մարդու:

Յաջորդ նամակովս, — միշտ աշակերտին ու բոյսին նմանու- թիւնը հիմ բռնելով, — պիտի ուսումնասիրեմ այս գաղափարը, ինչպէս նաեւ այդ «զարգացում» բառը որ սովորաբար կը գոր- ծածուի մտքի դաստիարակութիւնը որակելու համար:

Թարգմ. ՆՈՒԱՐԴ ՄԵՂՈՒԿԵԱՆ

ՄԱՐՏԻՆ, ԲԵՆՎՕ

(Շարունակելի)

ԱՆՄՇԱԿ ԱՍՊԱՐԷԶՆԵՐ

Վերնագիրս արտագրելէ անմիջապէս յետոյ Օր. Զ. Մոմճեանի ներողամտութեան կը դիմեմ, այն համարձակութեան համար, որով Ազնիւ օրիորդին խորագիրը կ'իւրացնեմ, առանց սակտոյն թաքունն չարամտութենէ մը ներշնչուելու:

Եւ երբ գաղափարի ու մտածումի տեսակէտէն ղուգահեռական մը կը փորձեմ իր ստորագրած մէկ յօդուածին, պէտք է խոստովանիմ թէ համակրելին Զապէլ արդարեւ յաջող կերպով կրցած էր հիւսիս իր հատու տողերը, գործունէութեան այն միօրինակ գծին նկատմամբ, զոր մեր աղջիկները ընդգրկած են ի սկզբանէ անտի ու կ'առաջադրեն տակաւին ընդգրկել անօրինակ մարմաջով մը:

Սրամիտ ընթերցողներ արդէն կ'ահնային թէ ուսուցչական ասպարէզը կ'ուզեմ ակնարկել: Ստուգիւ, ուսուցանելու, դաստիարակելու գործը ինքնին որքա՛ն փափուկ և բազմապահանջ, նոյն համեմատութեամբ վարժունիի ջոկեր կը բազմանան, կ'ըստ ուարանան մէկ օրէն միւսը, շատ անգամ իրենց յարաձուն հոսանքին մէջ սպառնալով խեղդել կարողագոյնները ու միշտ իրենց համար ալ նիւթական տոյժի մը բաժինը անզգալիօրէն նպաստաւորելով: Կարեկցութեան արդիւնք այդ երանելիները սակայն՝ որոնք կոչուած են իրենց թաթիկները խոթել գուցէ քանի մը սերունդներու ճակատագրի խմորումին ծանրակշիւ գործին մէջ, ընա՛ւ հանգուցակ եզրեր չեն պարզեր հանրային ուրիշ նոյնքան կարեւոր պաշտօնեաներու հետ: Յիրաւի, մեր վարժունիները թէև անճարակ խուսափողներ չեն, նոյն իսկ բիրտ գործերու ատամնաչարէն, բայց և այնպէս ո՛չ նուազ դատապարտելի անկիւնէ մը դուրս կու գան անոնք, երբ բնական կոչում մը կամ գաղափարական մեծութեան մը հրաշքը չէ եղած գիրենք մղող զսպանակը, Տիկ. Մատակեանի մը, Հինգլեանի մը գործը շարունակելու համար: Պզտիկ հարցում մը իրենց հասցէներուն ու պիտի համոզուինք այս ճշմարտութեան, եթէ անոնք — չմոռնամ ըսել — անկեղծ ըլլալու չափ քաջ են:

Նիւթապէս անկախ ըլլալ. չնայիլ հօր մը կամ եղբօր մը ձեռքը, ինքնին հրապուրիչ բան մըն է. կամ թէ օրապահիկը հազիւ հայթայթող ծնողքի մը օգնութեան հասնիլ վսեմ պարտականութիւն մըն է, և աղջիկ մը ևս կրնայ վճռել ու շարժիլ այս տեսակէտով. ի՞նչ արհեստ ընտրէ սակայն. ի՞նչ ընէ անիկա: Իր և իրեններուն հանդէպ ձեռնտուութեան աղնիւ տրամադրութիւններով օժտուած աղջկան մը համար երկու դուռ միայն կայ բաց.

ուսուցչութիւն և դերձակութիւն : Այս տութիւ աւելի յստակ խօսած պիտի ըլլամ, երբ ներուի ինձ ուսուցչական կեանքէս յիշում մը ընել . բազմաթիւ աշակերտութիւններու՝ որոնք միեւնոյն քաղաքէն չեն եղած, չարադրութեան հարց ըրած եմ թէ՝ անոնք «ի՞նչ կը փափաքին ըլլալ ասպագային», ու առանց չափազանցութեան՝ տեսած եմ որ պատասխաններուն $\frac{3}{4}$ ը դերձակութեան կը վերաբերէր՝ իսկ մնացած աննշան մասն ալ ուսուցչութեան . ուրիշ... Ահա այդ մասին արդէն մե՛նք, մեծերս, ձեռնպահ մնացած ենք ցարդ . չենք խօսած, չենք դրդած, չենք խանդավառած զիրենք, գէթ միօրինակութեան մը ձանկերէն փրկելու համար վարժարաններուն մէջ կազմուելու վրայ եղող մեր փոքրիկ քնքոյշ սեւակից սերունդը . ժամանակ է ուրեմն որ դրենք . հոգ չէ թէ շատ անգամներ կրկնութիւններու վտանգին սպառնալիքը շողայ մեր գըլխուն վերեւ . Ծաղիկ՝ իր ամբողջութեամբ մեր կալուածն է . անոր բոյրը — ըսել կ'ուզեմ գաղափարներու սլացքը — որքան շատ հոտուրտանք և հրամցնենք մեր շուրջիններուն, այնքան արագ պիտի թափանցէ անիկա ու տարրանայ էութեանց մասնիկներուն հետ : Արդիւնքը՝ անհունապէս գեղեցիկ բարելւում մը պիտի ըլլայ, բարելւում՝ զոր ես չպիտի ուզեմ ֆեմինիզմ բառով որակել՝ իր կարգին այդ անուանումն ալ նախապաշարում մը ընդունելով :

Այո՛, մեր քոյրերը թո՛ղ վարժուին այսուհետեւ աչքերսին դարձնել այն ասպարէզներուն՝ որոնք ինձմէ առաջ արդէն մատահանուած են հեղինակօրէն . մեր քոյրերը, մեր աշակերտութիւնները թող չկառչին ուսուցչական սեմին՝ որ շատ իրաւա՛մբ ապեքախտ ածականով որակուած է, դերձակութեան սեղանին՝ որուն շուրջ բազմելու տեղ չէ մնացած այլեւս : Ու բոլորովին վերացական աշխատութեամբ մը քրտնած չըլլալու համար իմ կողմէս թուումը պիտի ընեմ հետեւեալ ասպարէզներուն .

Լուսանկարչութիւն

Ժամագործութիւն

Ոսկերչութիւն

Որոնք իրենց պահանջած նրբութեամբն իսկ իրապէս կանացիական դործեր են : Օրինակը որքան բարձրէն գայ, այնքան շուտ և անարգել կ'ընդհանրանայ . ուստի գաւառացիներս պիտի փափաքէինք որ մեր մայրաքաղաքի քոյրերը՝ որոնք ամէն դիւրութիւն ունին տրամադրութեան տակ, յառաջապահներէն ըլլային ցարդ մեզ համար անմատչելի մնացած յիշեալ ասպարէզները իւրաքանչիւր և մշակելու շահաւէտ գործին մէջ :

ԱՐՓԵՆԻ ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ

ԲԱՐԵՓՈՒՄԱՆ ՊԵՏՔ ՄԸ

(ՁԵԽԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄ)

Կանացի հարցերով և կնոջ խնդիրներով զբաղելու նպատակաւ Մադիկը հրատարակելու գաղափարը այնքան գեղեցիկ նախաձեռնութիւն մըն է, որքան կարեւոր նպատակ մը. նպատակ՝ որ ըստ իս մեր սեռին իր ստորնացեալ դիրքէն բարձրացումը և կնոջ դասին՝ էրիկ մարդոց դասին չափ կարեւորութիւն մը ունենալը չեղտելուն մէջ կը կայանայ:

Այս նպատակին հասնելու համար աշխատութիւն կ'ուզէ որ չէ՛ թէ պարզ աշխատութիւն մըն է, այլ կնճռոտ: Այդ պայքարը որ Արեւելքի կիներուն համար տակաւին նոր է, չափ ժամանակի պիտի կարօտի իրապէս որոշ արդիւնքի մը հասնելու համար, և ինչպէս որ նախորդ սերունդէն մաքի զօրաւոր կարողութեամբ օժտուած քանի մը սեռակիցներու ջանքերը անզօր եղած էին բան մը փոխելու, նոյնը թերեւս պիտի ըլլայ ներկային մէջն ալ, վասն զի տակաւին այրերն են որ մեր դերերը մեզի կ'ուսուցանեն և կիներու հոյլը՝ այդ խոշոր զանգուածը՝ այդ բաներուն վրայ բան մը մտածած չունի:

Եւ որովհետեւ ամէն մարդ իր մտածելու եղանակը ունի, այս տեսակ պարագաներու մէջ գործի մը յաջողութիւնը ապահովելու համար, ես ալ իմ կարգիս չափի վարանիմ ըսելու ինչ որ կը մտածեմ կնոջ բարձրացումը ապահովելու համար:

Հին ու ներկայ սերունդէն այլեւս բան մը սպասել կարելի չէ: Անոնք որ ներկայ սերունդին մէջ կրցած են ըմբռնել պէտքը և կարեւորութիւնը կնոջ խնդիրին, անոնք միայն առաջնորդներ կրօնանա ըլլալ յաջորդ սերունդին և պէտք է աշխատին որ այդ ապագայ սերունդը պատրաստեն ժամանակին կրթական պահանջներուն համաձայն և իրենց առաջադրած մտատկապարին յարմար կերպով մը:

Անոնք որ նախորդ սերունդէն յաջորդաբար և աւանդաբար հասած սկզբունքներով դաստիարակուած են, և այդ հնօրեայ գաղափարներով նախապաշարուած, անշուշտ չեն կրնար այսօր մէկ ուստումով մէկ կողմ նետել դաստիարակութեան և ընդհանուր զարգացման մասին բոլոր հին գաղափարները և նորը ընդգրկել: Հետեւաբար, պարապ աշխատութիւն պիտի ըլլայ և անօգուտ վատակ՝ այն բոլոր թելադրութիւնները և առաջարկութիւնները, որոնք կ'ուղղուին ներկայ սերունդին: Անոնք իրենց գիտցածէն չափի չեղին: Դարմանը պէտք է արմատական ըլլայ և

արմատական ըլլալու համար պէտք է փոքր տարիքէն սկսի կինը՝ իբր կին մտածել :

Հետեւաբար մեր մէջ կնոջ խնդիրը աւելի դաստիարակութեան խնդիր մըն է : Ուրեմն փափաքելի է որ Ծաղիկ, լայն տեղ մը տայ աղջկանց դաստիարակութեան մէջ ներմուծելի բարեփոխութիւններուն համար, որոնցմով միայն կարելի է պատրաստել սերունդ մը, որ գործնականապէս կարենայ լուծել մեր մէջ կնոջ խնդիրը :

Անիկայ ամենէն սուաջ պէտք է ունենայ ինքնագիտակցութիւն և ինքնավստահութիւն կարենալ լուծելու համար ինքնին կեանքի պայքարը, եթէ պարագաներն այնպէս մը բերեն որ զրկուի նեցուկս ներէ և պաշտպաններէ :

Առանց այդ ուժերուն կինը անպաշտպան, ուրիշով ապրուելու ստոր վիճակին ենթարկուած, պատրաստ որս մը պիտի ըլլայ անկումի և յաւէտ պիտի նախընտրէ անձնատուր ըլլալ հոսանքին քան կուռի զինքը պաշարող բարոյական փորձութիւններու դէմ :

Նոյնպէս անիկա պէտք է անձնավստահ ըլլայ իր ձեռքերուն ձկունութեանը կամ մտքին կարողութեան վրայ, ընտանիքին մէջ պահելու համար իր հաւասարի իրաւունքը հանդէպ իր էրկան, որ չպիտի համարձակի հացի խնդիրին համար ստորադասել իր կինը՝ միշտ անոր երեսին տալով պատրաստ հաց ուտողի նախաւիրքը : Ուրեմն պէտք է կինը օժտել այնպիսի կարողութիւններով, որոնցմով կարենայ անիկա ի հարկին ապրիլ իր միջոցներով և առանց կարօտ ըլլալու արտաքին սեռին աջակցութեանը : Այդ նպատակին հասնելու համար պէտք է որ աղջկանց դաստիարակութեան մէջ, լայն բաժին մը տրուին գործնական կրթութեան և ձեռական աշխատութեան :

Առ այժմ միայն ձեռագործը և ձեռակարի բաժին մը սկզբամբ ընդունուած է մեր վարժարաններէն ներս, սակայն ցաւալի է դիտել տալ թէ անոնք ալ ոչ պէտք եղածին պէս կ'աւանդուին և ոչ ալ ամէն վարժարաններու մէջ :

Նախ հարկ կը համարիմ դիտել տալ թէ կնոջ հարցով զբաղողներ պէտք է ցոյց տան մեր վարժարաններուն մէջ գործադրելի և ուսուցանելի ուրիշ ճիւղեր նաեւ, որոնց նպատակը ըլլայ արհեստագիտական և գործնական ուսուցում մը, և կարենայ մասը և բաժինը կազմել առաջին տնտեսութեան և կնոջ պարտականութեան : Այս նպատակին համար մինչեւ հիմայ միայն խոհանոցի աշխատութեանց վրայ անդրադարձան ուսանք, բայց դժբախտաբար մինչեւ հիմայ և ոչ մէկ տեղ զայն նկատի առնող դասնակցաւ :

Նոյն իսկ եթէ ատիկա ալ գործադրուէր դարձեալ անբաւական պիտի ըլլար, և հարկ է որ ուրիշ ճիւղեր ալ աւանդուին:

Անցեալները՝ աղջկանց դաստիարակութեան գործնական ճիւղերու համար Ամերիկայի մէջ կիրարկուած եղանակին վրայ խօսող յօդուածի մը մէջ զոր օրաթերթ մը հրատարակած էր, ծաղկամշակութիւնն ալ և ագարակի և երկրագործական աշխատութեանց թեթեւ մասերն ալ ցոյց տրուած էին իբր փորձառական ուսուցման մաս:

Եթէ ոչ կ. Պոլսոյ, գէթ գաւառական կեդրոններու մէջ այս ճիւղերը կրնան փորձուիլ: Ու այն ատեն միայն կրնանք յուսալ աղջկանց դաստիարակութեան գործնականացումը և ասով կնոջ խնդիրին մեր համայնքին մէջ լուծումը: Բայց մէկ կողմ՝ ձգելով այդ ապագային հեռապատկերը, դառնանք ներկային մէջ աւանդուած երկու ճիւղերուն, որոնք միակ գործնական մասն են մեր աղջիկներու դաստիարակութեան:

Հոն ալ պիտի ներուի անշուշտ խնձի այս անգամուան համար մէկ կողմ ձգել ձեռագործի ճիւղը և միայն բաւականանալ կարուծեւի բաժինով որ դժբախտաբար մինչեւ հիմայ պէտք եղածին պէս չէ աւանդուած և ոչ ալ պէտք եղածին պէս տարածուած: Մայրաքաղաքիս վրայ միայն անդրադառնալով, անոնք որ առիթ ունին ստուգելու, պիտի տեսնեն՝ թէ տակաւին շատ մը վարժարաններու մէջ չաւանդուիր՝ այս ճիւղը, որուն կարեւորութեան վրայ խօսելու պէտք չկայ կարծեմ:

Իսկ այն տեղերը ուր այս դասը կ'աւանդուի, անոնք ալ կը ներկայացնեն ուրիշ երեւոյթ մը զոր կ'արժէ ուշադրութեան առնել: Զեւագիտութեան և կարի ուսուցումը պէտք եղածին պէս գործնական կերպով մը չէ որ կ'աւանդուի մեր մէջ: Մեր վարժարաններու մէջ բունուած ուղղութիւնը զայն ճապաղեցնել և զայն անօգուտ ուղիներու դասակարգը անցընել կը միտի քան թէ զայն գործնական կիրառումի օգտակար հանդիսացնելու:

Մինչեւ միջին դասընթացքի Բ. տարին՝ եթէ վարժարանը լրացուցիչ չունի կամ նոյն իսկ լարձրագոյն դասընթացքի Բ. տարին՝ եթէ լրացուցիչ ունի, գործնական ուսուցման այս ճիւղերուն վրայ բան մը չաւանդուիր, և այդ վերջին երկու տարիներուն մէջ է որ կը հաստատուի ձեւագիտութեան ճիւղը պայման դրուելով դասախօսին հետ աւանդել այդ շրջանին մէջ իրանադգեւսը իր ամէն մասերով և սորվեցնել նաեւ կար: Դասախօսը գոհացնելու համար դպրոցական վարչութեան պահանջը և քիչ մըն ալ ծնողական փառասիրութիւնները, ստիպուած է տեղի տալ իր գաղափարներուն առջեւ և դասախօսել ձեւագիտութիւնը՝ այնպէս

ինչպէս որ կը պահանջուի, և արդիւնքը սա կ'ըլլայ որ դասը կ'աւանդուի առանց պէտք եղած արդիւնքը տալու:

Աղջիկները պէտք է փոքրիկ հասակէն վարժուին կարելու. նոյն իսկ ասեղ բռնելը արուեստ մըն է և վարժութեանը կարօտի, ճիշտ ինչպէս որ գրիչ բռնելը արուեստ մըն է և ուղղակի աղդեցութիւն ունի գիրին մաքրութեան վրայ: Եւ ինչպէս որ տղուն փոքրիկ հասակէն հոգ կը տարուի որ աղէկ բռնէ գրիչը և մաքուր գրել սովորի, նոյնքան ալ կարեւոր է պղտիկ աղջկան սովորեցնել ասեղ բռնել և մաքուր կար կարել: Ասիկա հիմն է և խարխալը բոլոր յարակից ճիւղերու, և առանց անոր ձեւագիտութիւնը համր, անխօս առարկայ մըն է, որմէ գործնականին մէջ օգտուիլ բացարձակապէս անկարելի է:

12—14 տարեկան աղջիկներ կը յանձնուին դաստիսօսին շատ անգամ որոնք երկու ասեղ կար կարելու վրայ գաղափար չունին, անոնք շատ անգամ — որովհետեւ պէտք եղած խելահասութիւնը ունին — կը սորվին ձեւագիտութիւնը, բայց բնաւ չեն կրնար դայն իրապէս գործադրել, վասն զի կտրել չեն դիտեր: Երկու տարուան ժամանակամիջոցը՝ որչափ որ ալ շատ երեւայ, բաւական չէ կատարեալ ուսուցումի մը համար, մանաւանդ չէ կտրելի կարելու գործնական փորձեր ընելու համար ժամանակ գտնել, մանաւանդ աղքատիկ վարժարաններու մէջ, երբ կերպաս ալ գտնել կարելի չըլլար:

Զմոռնամ ըսելու թէ ոչ նուազ անտանելի վիճակ մըն է ուսուցչուհիի համար կտրի փորձերը տեսնել և իր դիտողութիւնները ընել: Պէտք է խոստովանիլ՝ թէ իրաւամբ տաժանելի փորձութիւն մըն է դասախօսի մը համար՝ ցոյց տալը իրենց դէմքին շիկնումներու մէջ — կտրի աններելի պակասութիւններ, զորս պղտիկ հասակի մէջ վարժութիւններ ըրած չըլլալուն համար կ'ընեն անպատճառ: Մանաւանդ որ այս վիճակը աւելի ծանր հանգամանք կ'առնէ երբ նոյն դասարանին մէջ կը գտնուին աւելի դեռատի աղջիկներ, որոնք բնածին յարմարութեամբ մը կամ տնական վարժութեամբ մը շատ գեղեցիկ կերպով մը կը կարեն: Նոյն վարժութիւնները եթէ ամէնքն ալ ըրած ըլլան, այն փոքրիկ հասակէն, այն ատեն մեծապէս կը դիւրանայ դասախօսին գործը, որ այլ ևս պարզ կարէն տարբեր բաներ մը սորվեցնելու ժամանակ կ'ունենայ տրամադրելի և պատշաճօրէն կրնայ ուսուցանել ձեւագիտութեան դասախօսութեան հետ անոր կենդանացումը՝ կարին չնորհիւ: Հետեւաբար հարկ անհրաժեշտ է որ, եթէ կ'ուզուի իրապէս գործնական կրթութեան այս ճիւղին ուժ տալ՝ յառուկ ժամեր յատկացուին նոյն իսկ Մանկապարտէզին յաջորդող կարգերէն սկսեալ կա-

րելու գործնական վարժութեանց համար, որոնք դաստիարակ-
ուսուցչուհիներու հսկողութեամբ կրնան կատարուիլ :

Գալով ձեւագիտութեան տեսակէտին մասին, առանց մէթոտի
և դրութեան խնդիր յարուցանելու, կրնանք ըսել թէ սխալ ուղ-
ղութեան մը վրայ կ'աւանդուի մեր վարժարաններու մէջ : Ինչ
մէթոտով որ կ'ուղուի աւանդուի ձեւագիտութիւնը, վերջապէս
գիտութիւն մըն է, և բոլոր միւս գիտութիւններու պէս պէտք է
աւանդուի այնպիսի ուղղութեամբ մը որ պարզէն դէպի բազա-
ղրեալը դիմուի : Ինչպէս որ թուաբանութեան մէջ նախնական
պարզ միութիւններէ կը դիմուի դէպի մեծ միութիւնները, ինչ-
պէս որ երկրաչափութեանց մէջ պարզ գիծերու գիտութիւնէն
դէպի բազաղրեալ պատկերները կը դիմուի, և վերջապէս բնական
գիտութեանց մէջ պարզ սկզբունքներէն յետոյ կնճռոտ երեւոյթ-
ները պարզելու կը ձեռնարկուի, նոյնպէս ալ հարկ է ձեւագիտու-
թեան մէջ պարզէն դէպի բազաղրեալը դիմել, նախ ամէնէն նախ-
նական և ամէնէն պարզ հագուստները ձեւել սորվեցնելով : Եւ
իրաւամբ կան հագուստներ որոնք նախնական մէկ երկու գիծերէ
միայն կը կազմուին և կը կազմեն անհրաժեշտ մասը մեր հա-
գուստներուն : Ներքին զգեստները անհրաժեշտ այդ դասակարգին
կը պատկանին և հակառակ անհրաժեշտ կարեւորութիւն ունենալ-
նուն չեն աւանդուիր ներկայ ուղղութեամբ վարժարաններու մէջ :
Եւ մեր աղջիկները կ'աւարտեն դպրոցը իրանազգեստ մը — ձեւե-
լու արուեստին ամէնէն կնճռոտ և բազաղրեալ մասը — ձեւելու
կարող, առանց սակայն չափիկ մը ձեւել զխմալու : Ասիկա մեծ
հակասութիւն մըն է, որ բռնուած սխալ ուղղութիւնէն ծագում
կ'առնէ : Նախ հարկ է սովորեցնել այդ պարզ ձեւերը, որոնք մե-
ծապէս պիտի դիւրացնեն, յետոյ վերջին տարիներու մէջ իրա-
նազգեստը սորվեցնելու գործը, կատարելապէս պատրաստած ըլ-
լալով աղջիկներուն միտքը և զայն ընդունակ ընելով գործին :
Մենք ճիշտ հակառակը կ'ընենք հիմայ գլխիվայր դրութեան մը
հետեւելով և յետոյ կ'ելլենք կը դանգատինք թէ աղջիկները ա-
ռանց ձեւ ու կար գիտնալու վարժարանէն կը մեկնին : Ասիկա
ճիշտ է, բայց որոշ պատճառը ունի այս իրողութիւնը : Անիկա
բնական հետեւանքն է մեր վարժարաններու մէջ գործադրուած
սխալ ուղղութեան : Սպասել թէ տունները լրացնեն ինչ որ դպրոցը
պակաս կը ձգէ, այսինքն սպասել որ փոքրիկ հասակէն կարի և
պարզ բաներ ձեւելու վարժութիւններ ընեն տուններու մէջ, ասիկա
ալ սխալ է, վասն զի ոչ այնքան աշաւուրջ մայրեր ունինք տակա-
ւին և ոչ ալ բնական է որ աղջիկ մը իր դպրոցական պարտակա-
նութիւնները կատարելու համար յատկացած ժամանակէն դուրս

ղրօսանքէն տարրեր բաներ մը ընել ուղէ, տարիքին պահանջները անտեսելով: Ուստի պէտք է որ անոնք դպրոցական պարտականութեանց դասակարգը անցնին և ամէն օր մէկ ժամ կամ դէթ եր'ու օրը մէկ ժամ յատկացուի կարելու և պարզ զգեստներ ձեռնու վարժութիւններ ընելու: Այն ատեն միայն կրնայ զգալի առաջդիմութիւն մը ակնկալուիլ մեր վարժարաններու մէջ աւանդուած ձեռ կարի դասախօսութիւններէն, որոնք ամուլ մնալու դատապարտուած են որչափ ատեն որ պզտիկ հասակէն չսկսին աւանդուիլ և պարզէն դէպի բազադրեալը դիմելու մանկավարժական դրութիւնը չընդունուի: Առանց այս բարեփոխումին՝ աղջկանց դործնական դաստիարակութեան նպաստող միակ ճիւղը՝ որ մեր դպրոցներէն ներս մտած է, չպիտի օգտակար ըլլայ կարելի եղածին չափ:

Հետեւաբար, հիմայ որ կրթական ծրագիրը կը վերաքննուի, պատեն աւելին է դիտել տալու Պատ. Ուսում. Խորհուրդին որ հաճի լրջօրէն նկատի առնել, վերակազմելու պէտքը աղջկանց դործնական ուսուցման ճիւղերուն, զանոնք վերադարձնելով իրենց բնական կարգին և տալով անոր պէտք եղած ընդարձակութիւնը: Առանց այս բարեփոխման, աղջիկներու միակ յատուկ այս ճիւղերը որոնք կոչուած են կնոջ ապագային հարցը լուծելու և դայն անձնաւստանութեան մղելու, դատապարտուած են անդործութեան:

ՄԵԼԻՆԷ ԽՆԴՈՒՆԻ

ՀԱՅՈՒ ԿՆԻԿԸ

ԱՌ ՕՐԻՈՐԴ ՆԻՆԻ

Մաղիկ չարաթաթերթի 16րդ թիւին մէջ կարդացի Նիկիին Օրագիրը, որ Հայ և Ֆրանսացի այրերու բազդատութիւնը կ'ընէ: Արդեօք Օր. Նինի կը թոյլատրէ՞ մեզ որ Հայ և Ֆրանսացի կիններու բազդատութիւնը ընենք:

Ֆրանսացի կինը իր արդուզարդին ամէնէն ընտիրը տան մէջ կ'ընէ իր ամուսնոյն հաճելի երեւալու համար, մինչ Հայու կնիկը տան մէջ իր ամուսնոյն առջեւ չատ յուր արդուզարդով մը կը պտտի և դուրս ելած ժամանակ ա'յն աստիճան պոռոտ արդուզարդ մը կ'ընէ որ ծանօթ մէկ տեսողին զարհանք կը պատճառէ:

Եթէ պարի ժամանակ Ֆրանսացի կնոջ մը կաշանքորի մը ընես, անուշ քմիծաղով մը կը պատասխանէ, մինչ Հայու կնիկը

— «Ինծի չը ճանչցա՞ր» և կամ թէ «Ինծի ո՞վ կարծեցիր» կ'ըսէ :

Յրանսացի կիներ միշտ իր ամուսինը կը բարձրացնէ, որովհետեւ կը խորհի որ ինք անոր անունը կը կրէ, մինչ Հայու կնիկը, մանաւանդ եթէ մեծ դաստիարակութիւն մը առած չէ և քիչ մը բարեկեցիկ մէկու մը հետ ամուսնացած է, երեկոյթներու մէջ իսկ չի վարանիր ըսելու. «Էրեկս տգէտ է, անկիրթ է», և կամ թէ երեսին կը պոռայ. «Պախաղի չըրախ կը հմանիս, ինծի շայջիս ես» : Զի մտածեր թէ ինքն ալ անկիրթ մը և կամ թէ պախաղի չըրախի մը կինը եղած պիտի ըլլայ :

Յրանսացի կիներ եթէ պէտք ունենայ ակուայ մը չինել տալու և կամ ո՛ր և է դարմանի մը, անոր մասնագէտը կը վնտուէ, իր կամ ամուսնոյն նիւթական շահերը նկատի առնելով, մինչ Հայու կնիկը Հայտնի, Պուշէ և այլն կը վնտուէ, ըսելու համար թէ Հայտնին չինել տուած է և եթէ հակառակ անհամեմատ բարձր գիտներու, շատ անհանգիստ ըլլայ, յանցանքը իր բերնին տալով կը մխիթարուի, մինչ եթէ Հայ արհեստաւորի չինել տալու ըլլայ, թեւրեւս շատ աժան ազատի և թէ շատ հանգիստ ըլլայ :

Յրանսացի կիներ ամէն դոնողութիւն կ'ընէ իր արդուդարը աժան և ճաշակաւոր ընելու համար, մինչ Հայու կնիկը Պէկէի, Շքիկըլի և Սնիթէլ Թըրքի կը դիմէ իր արդուդարդին համար և չափազանց բարձր գիներ վճարելով հանդերձ, շատ անգամ անձաշակ հագուստ կամ գլխարկ գործածելու կը պարտաւորի, միայն «Պէկէին և այլն չինել տուի» ըսելու սին փառքին համար :

Թատրոնի մէջ եթէ Յրանսացի ծանօթ կնոջ մը դիտակ մը ներկայացընելու ըլլաք, չնորհակալութիւնը յայտնելով կ'ընդունի, նոյն իսկ եթէ պէտք ալ չուենայ, մինչ Հայու կնիկը «Իմ աչքս կը տեսնէ, դիտակի պէտք չունիմ» կը պատասխանէ :

Եթէ Յրանսացի կնոջ մը պզտիկ ծառայութիւն մը ընէք և կամ թէ պէտք եղած ժամանակը գնդասեղ մը ներկայացնէք, «Ծատ աղնիւ էք» կ'ըսէ և չնորհակալութեամբ կ'ընդունի, մինչ Հայու կնիկը կամ չընդունիր և կամ եթէ ընդունելու ըլլայ, խոստով գէմքով երեսնիդ կը նայի : Ըսած մերսին ալ ձեր գլխուն հարուած մը իջեցունելու պէս աղղեցութիւն կ'ընէ :

Թատրոնէ մը դուրս ելած ժամանակնիդ, երբ բազմութեան մէջ Յրանսացի կնոջ մը ամուսինը հեռացած ըլլալուն պատճառաւ, ձեր պաշտպանութիւնը ընծայէք անոր, որպէս զի բազմութենէն չնեղուի, հանդարտ սիրտով կը քալէ իր ամուսնոյն քով երթալու համար, մինչ Հայու կնիկը խոժոռ խոժոռ ձեր կրեսը նայելով, ինքզինքը ասդին անդին զարնելով և աս ու ան հրելով ամուսնոյն քով երթալու կ'աճապարէ :

Յրանսացի կիներ երբ իր ամուսնէն կամ համակրելիէ մը ու է փաղաքական բառ մը լսելու ըլլայ, տնոր համակրութիւնը վառ պահելու և աւելի արծարծելու համար կը ջանայ գերազանցել զայն, մինչ Հայու կնիկը այդ պարագային «զեկզեկ ետ», եւ կամ թէ «չեմ տմէնար» կ'ըսէ, շատ անգամ ալ անցած խօսք մը յիշելով «Անցեալները դուն չէի՞ր այսինչ խօսքը ընողը» եւայլն կը պատասխանէ, որով վառած կրակարանի մէջ դոյլ մը ջուր լեցունելու աստիճան ազդեցութիւն մը կ'ընէ:

Թիւնէլի եւ կամ թէ հանրային վայրի մը մէջ եթէ ձեր տեղը Եւրոպացի կնոջ մը ներկայացնէք, քաղաքավարութեամբ եւ շնորհակալութիւն յայտնելով կ'ընդունի, մինչ եթէ այդ կախմքըրին Հայու կնիկի մը ընէք, անանկ ձեւով մը կը նստի որ իբր թէ ըսել ուղէ «Այո ի՞նչ ապուշ մարդ է, նստած տեղը ինծի տալով ինքը ոտքի վրայ կայնեցաւ», որով կը զղջաք ձեր տեղը տուած ըլլալն ուղի համար եւ այլ եւս կ'ուխտէք ուրիշ առթիւ Հայու կնիկի մը այդ տեսակ ծառայութիւն մը չընել:

Գաղղիացի կիներ սալօնի կեանքէն յօգուած մը գրած ժամանակը կ'ըսէ թէ սանդուխէ մը վեր ելած ժամանակը նախ կիներ ապա այրը ելլելու է, որպէս զի եթէ այրը ու է արկածով մը իջնալու ըլլայ, կնոջը մեծաւ մը չալատահի, իսկ եթէ կնոջ պատահի, օգնէ որ չիյնայ եւայլն, իսկ վար իջած ժամանակ նախ այրը ապա կիներ իջնելու է միեւնոյն պատճառին համար, մինչ Հայու կնիկը երբ սալօնի կեանքէն յօգուած մը գրէ, կ'ըսէ թէ նախ այրը յետոյ կիներ ելլելու է, իսկ վար իջած ժամանակ նախ կիներ յետոյ այրը իջնելու է (չեմ գիտեր ինչո՞ւ):

Յրանսացի կիներ ճաշի ժամանակ պուտօ կամ չամբանեա կը խմէ, մինչ Հայու կնիկը... տէրքոսի ջուր կամ սառնընի ջուրով մկրտուած Գառադուլաքի ջուր:

Յրանսացի կիներ ամուսնոյն վիճակը տեսնելով ըստ ախմ ծախքի դուռ կը բանայ, մինչ Հայու կիներ ամուսնոյն վիճակին տեղեակ ըլլալով հանգիւրձ, անհամար պահանջումներ կ'ընէ: Եթէ այրը ու է դործէ մը 100 ոսկի չահած ըլլալը իր կնոջ ըսելու անմտութիւնը ունենայ, 2—300 ոսկի ծախքի մը դուռ բանալու տեղի կու տայ:

Գաղղիացի կիներ միշտ իր ազգակիցին հետ երջանիկ ամուսնութիւն մը կազմել կ'երազէ: Բացառաբար օտար մը իբր ամուսին առնելու համար դրամական ամենակարեւոր պատճառ մը ըլլալու է, մինչ Հայու կիներ միշտ Գաղղիացի կամ թէ Եւրոպացի էրիկ մը կ'երազէ և բնաւ Հայու մարդու արժանի չի գտներ ինքը զինքը...:

Օրիորդ Նինի, դուք Ձեր գրածին մէջ բացառութիւն բնաւ չէիք դրած, բայց ես պիտի դնեմ կալանդըրի մը ըրած ըլլալու համար, որովհետեւ կը վախնամ թէ հակառակ պարագային դուք ալ մէջը եղած պիտի ըլլաք, թէեւ բնաւ ձեզի ճանչնալու պատիւը ունեցած չեմ:

Ք.

ՁՄԵՌՆԱՅԻՆ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ ԶԱՖՈՆԻ ՄԷՁ

Շատեր այն գաղափարին կը ծառայեն թէ ճարտն ձիւնէ եւ սառույցէ զերծ երկիր մըն է, բայց ճարտնի ձմեռը կարծուածէն աւելի խիստ եւ ցուրտ է, թէպէտեւ Ֆորմոզայի կղզին — որ կը նշանակէ գեղեցիկ — եւ Բիուքիու արշիպեղագոսը գրեթէ արեւադարձային կլիմայ մը կը վայելեն, բայց երկրին մնացեալ մասը վերոյիշեալ եղանակները ունին:

Քիւուիլ կղզիներէն եւ հիւսիսային ծովէն հոսող ցուրտ հոսանքները կրնան օգնել մեզ բացատրելու՝ թէ ի՞նչու ձմեռները խիստ են ճարտնի մէջ:

Ձմեռը խիստ կ'ընէ բայց գեղեցիկ եւ չոր է, եւ մինչեւ Յունս ուարի սկիզբները ձիւնի խաւը չի անսուիր. երբեմն ձիւնի փոթորիկներ հիւսիսային կողմերը կը զգացուին:

Նիակադ որ հիւսիսային արեւելեան նահանգ մըն է, նշանաւոր է իր ցուրտ ու ձմեռնային եղանակով:

Հօքայտոյի կղզիին մէջ կլիման աւելի Սիպերիական բնութիւն մը կ'աւունէ. ձիւնի փոթորիկները շատ են եւ վերջին աստիճան խիստ: ճարտնի այս մասին մէջն է որ որսորդութեան մեծ խաղը կարելի է կատարել: Արջեր եւ գայլեր այն ատեն երկրին այս մասին մէջ, նաեւ ջրաղնէսներ, կնգուսներ, քաւտարներ, իշղարներ եւ աղուէսներ պակաս չեն:

Ժողովրդային առած մը կը պատմէ թէ վերջին երկու կենդանիները տարբեր ձեւերու այլնփոխման կարողութեամբ օժտուած են, և այնպէս կը կարծեն թէ աղուէսը մարդկային կերպարանք կրնայ ստանալ:

Ճարտնական առասպելը համեմատութիւն մէջտեղ կը հանէ սիրուն հէքեաթներով, այս կենդանիներուն ամայի գաւառներու ճամբաներուն վրայ կատարած պրպտումները, կողոպտելու եւ սարսափեցնելու համար յապաղեալ ճամբորդները, մինչեւ իսկ կատուն, անլըսա եւ անհրաժեշտ կենդանին, ժողովրդական աւանդութիւն:

ներով կը կարծուի թէ դայլի մը եւ պատառարոյծի մը բնութիւնը ունի :

Արջ որսալը Հօքայտոյի մէջ սովորութիւն է որ այնօգ կոշուած կենդանիներով հալածուի .— վայրի մաղուտ անասուն մը՝ որ նա խապէս առատ էր այդ կղզիին մէջ :

Այնօգները նաեւ ճարտար թակարշողներ են , իրենց ձեւին նմանող փոսեր փորելով զանոնք կը ծածկին ձիւղերով եւ տերեւներով , որպէս զի կարծր հողի մը երեւոյթը տան . այս փոսերուն մէջ իւր կեր կը դնեն միսեր եւ ձուկեր . եւ երբ արջը թակարդը իննայ կերը առնելու աշխատած միջոցին , անմիջապէս որսորդներէն կը լռնուի , որոնք արդէն անհամբեր իրենց որսին կըսպասեն , զոր օրինակ փառիաններու , վայրի սագերու , լորամարդիներու եւ նապաստակներու , որոնք առատ են եւ ձմեռուան սքանչելի ժամանցներ կը հայթայթեն :

Հօքայտոյի մէջ սահնակն ալ արդի սովորութեանց մէկ մասը կը կազմէ , անով ձիւնին վրայ կը սահին , որ սառի պէս կարծրացած՝ նոյն վիճակին մէջ կը մնայ ամիսներով :

Ճաբոնի միւս մասերուն մէջ քստ բաւականի ձիւն եւ ստուոյց չըլլալուն համար վերոյիշեալ որսորդութիւնները տեղի չեն ունենար :

Թռուցիկ թռչները դաշտային զբօսանքներուն մէջ Ճաբոնի ժողովուրդին սիրելի խաղերէն մէկն է , այս խաղին եղանակը նոր տարիէն կրնասի . քաղաքներու շուրջ գտնուած բոլոր սլարապ տեղերը թռուցիկ թռչնողներով լեցուն է . ըլլա՛յ երիտասարդ , ըլլա՛յ ծեր , հարուստ կամ աղքատ , ամէնքն ալ այս առողջարար եւ զբօսեցուցիչ ժամանցին հակած են :

Կան այն տեսակ թռուցիկներ որ մէկ ու կէս մէթր երկայն են , եւ սաստիկ հովի մը ժամանակ երկու հզօր մարդիկ պէտք է , այս հրէջ թռուցիկը կառավարելու համար , ստոնցմէ զատ իւր օժանդակ ըովերնին կ'ունենան 4—5 տարեկան աղայ մը , որ կը հետեւի իրենց դասերուն :

Ճաբոնական թռուցիկը ընդհանրապէս եռանկիւնային ձեւ մը ունի , բարակ թղթով շինուած է . եւ փայտը թեթեւ եղէգներէ :

Տարբեր տարբեր մեծութեամբ թռուցիկներ կան սիրուն կերպով դարդարուած եւ ներկուած , որոնց պատկերները երբեմն կը ներկայացնեն հետաքրքրական կամ զաւեշտական տեսարան մը :

Թռուցիկ թռչնելու մրցումները վերջին ծայր ժողովրդական են , եւ ընդհանրապէս տեղի կ'ունենան հովասուն օրեր . երբ հրէջ թռուցիկները , երեք քառակուսի մէթր կամ տեւի տարածութեամբ մրցման կը բերուին , իւրաքանչիւր մրցակից օգնական մը

ունի իրեն հետ, թուղթիկը ճամբայ հանելու, չուանները ոլորելու, եւ պղտիկ օգնութիւն մը ստանալու, զօրաւոր հովին ժամանակ: Մրցակիցներուն թուղթիկները երբեմն կիտոսկրի հնարքներով օժտուած կ'ըլլան, որ սուր ձայն մը կը հանէ թուղթիկին առասանը ուժով քաշուելու յանկարծական ցնցումէն:

Ուրիշ տեսակ խաղ մըն ալ, որուն շատերը կը մասնակցին, սահնակ խաղալն է. այս զբօսանքին մէջ սահնակները սուր դանակի բերան կը կրեն, որոնք կը ղետեղուին խաղալիքին ճակատը:

Խաղին հնարքն է, սահնակը այն տեսակ դիրքի մը մէջ բերել որ դանակին բերանը կարող ըլլայ իր մրցակիցին առասանը կտրել. այս տեսակ խաղ մը բաւական հմտութեան եւ ճարտարութեան պէտք ունի:

Ինո՞ր սահնակը ընդհանրապէս յաղթականին ստացուածքը կը նկատուի, այս տեսակ խաղեր շատ են եւ յաճախ մարդկային խումբեր իրենց ուշադրութիւնը կը դարձնեն երկու հռչակաւոր սահնակ խաղացողներու միջեւ տեղի ունեցած մրցման մը յաղթանակին:

Ճարմանական դեռատի ժողովրդեան յատկացեալ դաշտային զբօսանքներէն մէկն է ոտնաձողով քալել. ոտնաձողը ճարմանական եղէգափայտերէ շինուած է եւ հետեւաբար վերջին աստիճան թեւ թեւ:

Ոտնաձողերը կը դորձածուին նաեւ բարձր ձիւներու մէջէ քաշելու եւ գետի մը այն տեսակ մասերու մէջէն անցնելու համար ուր ջուրը շատ խորունկ չէ, երբեմն կրնայ բարձր ալ ըլլալ, այն պարագային խաղացողը գետնէն մէկ մէթը բարձր եղող ոտնաձողերու վրայ կը քալէ:

Գրեալը

Թարգմ. ՍԱՆԴՈՒՆՏ, Ս. ԱՐԱՊԵԱՆ

Տ Ի Ր ՈՒ Ն Ի

Յաւօք կը ծանուցանենք թէ Օր. Նուարդ Մալաքեան, դուստր Մաքսուտ էֆ. Մալաքեանի, կնքած ըլլալով իր մահկանացուն, տասնըութամեայ ծաղիկ հասակին մէջ, կիրակի օր յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Բերայի Ս. Ներսիսէութիւն եկեղեցին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Շիշլիի գերեզմանատան մէջ:

Խմբագրութիւնս իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ վաղամեռիկ Օրիորդին վշտահար ընտանեաց:

ՍՐԱՄԻՏ ԱՂԶԿԱՆ ՄԸ ՏՊԱԿՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԱՌԱՋԻՆ ՅՕԴՈՒԱԾՍ

Պարապ տեղ ստորագրութեանս մի՛ ուղղէք ձեր ակնարկը .
չէք ճանչնար զիս :

Մի՛ ալ պարապ տեղ միտունիդ չարչրկէք՝ յիշելու համար թէ
արդեօք այս տեսակ իզական դէմք մը նշմարած էք ձեր մտած եւ
լած շրջանակներուն մէջ :

Կատարելապէս անձանօթ մէկն եմ, քանի որ դեռ հաղիւ ա-
միս մը եղաւ որ Բերայի օդը կը շնչեմ լիաթոք :

Այս տարի առաջին անգամ ըլլալով գիւղէն Բերա իջանք
մայրիկիս հետ, որ դիտաւորութիւն ունի ձմեռը հոս անցընել՝ գար-
նան նորէն մեկնելու համար մեր գիւղը ուր ո՛չ Բերայի թրամուէյ-
ները կան, ո՛չ ա՛լ Բերացուհիներուն գլխարկները :

Գիւղացի աղջիկ մըն եմ ուրեմն . և ինչո՞ւ պահել, այս խոս-
տովանութեանս համար կ'ամչնամ քիչ մը, միտքիս առջեւ բերելով
որ արդեօք հիմա ի՛նչպէս պիտի երեւակայէք զիս — գիւղացի աղ-
ջիկ մը — շաղկաւորով, ֆոքոզով, ճիւղէն վար հինգնոց ռսկիները
կախուած, բուրդէ գուլպայով, որ արտասանութեան մէջ տարբեր
չեղտ մըն ալ կը կրէ :

Ներեցէք որ՝ առանց համեստութեանս մէջ վիրաւորուելու՝
յայտարարեմ թէ գիւղացի աղջկան համար սովորաբար դժուած
այս պատկերը ճիշդ չէ ընդհանրապէս և գիւղացի աղջիկներ կան
— խօսքս անո՛նց — որ Բերայի շատ մը աղջիկներէ աւելի կ'արժեն :
Մի՛ նայիք որ մեր գիւղի շատ մը աղաքը Բերա կու գան՝ Բերացի
հարս մը առնելու համար . ներեցէ՛ք լացատրութեանս, այդ աղաքը
ապուշ են, որովհետեւ դուք ալ ինծի պէս նախընտրելի չէ՞ք նկա-
տեր՝ գերադաս էակի մը քով բարձր մնալ, քան թէ Բերացուհիի
նման բարձրաթափիչ հարսի մը քովը գերադաս մնալ :

Եթէ ես էրիկ մարդ մը եղած ըլլայի, պատուոյ խօսքս կու տամ
որ երբէք Բերացի աղջիկ մը չպիտի առնէի :

Այս խօսքը չեմ ըսեր Բերայի սեռակիցներս անպատուելու և
գիւղացի աղջիկներուն առաւելութիւնները ի վեր հանելու միտ-
քով . հեռու ինէ այս չարամիտ դադախարը : Որչափ ալ կին մը
ըլլամ, նորէն ամենեւին չեմ նախանձիր Բերացուհիներու խօսելու
գիւրութիւններուն, չարժելու եղանակին, ծեքծեքումներուն շնոր-
հալիութեանը վրայ, սակայն ըստ իս գիւղացի փեսան՝ գիւղացի
հարս մը պէտք է առնէ :

Հովառակ պարագային՝ ո՛ւր կ'երթայ իմ և իմ քոյրերուս վիճակը, երբ ամէն գիւղացի Բերացունիներու հետ կարգուելու ըլլայ անպատճառ:

* * *

Գաղափարներու անվայելօրէն յանկարծական այս տարօրինակութիւնը ձեզ զարմացնէ թերեւ:

Ես ալ նմանապէս կը զարմանամ թէ՛ ի՞նչպէս այս խօսքերը, զորս վարժուած եւս սակայն մանրմութեան մէջ թափել յորդաւատ, կրնամ կոր հիմա վարդապետն թուղթին վրայ փոխանցել անվարան, թէեւ առաջին անգամն է որ լրագրի համար բան կը գրեմ:

Դպրոցին մէջ՝ հայերէն շարագրութեան դասը ամէնէն աւելի տարասիւսուցած է զիս: Միամիտ աղջկան հոգիւս միջոց ուժովը ստած եւմ, արհամարհած եւմ բոլոր այն լուսնի ու գիշերի ցաւազար նկարագրութիւնները, Մայիս մէկէն առտունները, ձիւնի հասկիները, վերջապէս բոլոր այն հազարումէկ ապուշաբանութիւնները, որոնք ամէն տեղ շարագրութեան դասատուներուն բերնին ծամոցներն են՝ երկու հազար տարիէ ի վեր:

Դպրոցէն դուրս ալ՝ չեմ յիշեր երբեք ու ե նամակ գրած ըլլալ մտերմութիւն մը և ճշմարիտ ահաբեկումով մը կը խորհիմ թէ ի՞նչպէս խեղճ Տիկին Սէվինեէ կրցած է ա՛յդչափ նամակներ գրել՝ առանց խելքը կորսնցնելու: Որովհետեւ չգիտեմ ինչո՛ւ, աշխարհիս ամէնէն տափակ ու գռեհիկ բանը երեւակայած եմ միշտ նամակագրութիւնը, ուր սովոր ենք մեր անձնական կտրղ մը խնդիրներով՝ դիմացիներուն գլուխը արդուկել, մեր սրտին զգացածները պատ ֆել բարեկամներու, զորս կը ստիպենք որ կամայ ակամայ հետաքրքրուին մեր հոգեկան իրադարձութիւններով և հասկնան մեր ըսածը, մինչ անոնք շատ աւելի պիտի նախասիրէին անտարբեր մնալ ատոնց մասին, որոնք մի միայն «մեր գիտնալիք բաներն են» իրապէս:

Մեր գլխացիկին ի՞նչ փոյթը, կ'աղաչեմ, թէ մենք երէկ շատ զգածուեցանք ընտանեկան ճախորդութեան մը պատճառաւ, թէ մեր նշանածը կամ մեր ամուսինը իր բարոյական պարտականութեանը մէջ թերացաւ մեղի հանդէպ:

Ամէն մարդ իր մտմուռքը ունի, և վստահ եղէք, անկեղծութեան այն հոգերուդիս չեշար, զորս կը միտինք դնել մեր սրտակից բարեկամներուն աղղղուած նամակին մէջ, լո՛վ ծիծաղելի հանգամանք մը կը ստանայ, երբ առողջ միտքով խորհելու ըլլանք ատոր:

Այն հազուադիւս անգամները, ուր բարեկամութիւններու դա-

սակահորէն զգայնութիւն ու ընտանեկան նամակաները տոտցած եմ, հակառակ բոլոր բարեկամեցողութեանս, չեմ կրցած ինքզինքս զսպել շրթունքիս վրայ հեգնող քմծիծաղ մը ուրուադծելէ և ինքնիրենս մտածելէ՝ խիստ արդար կերպով մը՝ ըստ իս։

— Բայց որո՞ւ հոգ։

Ու ես որ անուրանալի պարծանքով մը կը խոստովանիմ՝ կեանքիս մէջ ո՛չ նամակ և ո՛չ ալ զպրոցական շարադրութիւն մը գրած ըլլալ երբեք, հիմա, իմ կարգիս գլխավորութենէ վարակուած՝ պղտիկ եղբօրս պարզ փայտէ գրիչը կ'առնեմ ձեռք՝ կնոջական հանդէսի մը՝ փորձելու համար գրել քանի մը տարտամ տողեր, ուր, հակառակ իմ բոլոր սկզբունքներուն, կը պատմեմ շատ մը անձնական սպաւորութիւններ, որոնք ո՛րչափ ալ անկեղծ ըլլան, նորէն անտանելի հանգամանք մը ունին անչուշտ՝ ըստ իս։

Բերայական միջնորդութիւն բնական աղբիւրութիւնն է այս գուցէ, որ ամուսնի մը մէջ իմ վրաս ալ գործեց իր ուժը, մղելով զիս՝ անախակալ աշխատակցութիւն գտնալ մէկէն ի մէկ այս կնոջական հանդէսին, ուր լսարեսցալսմ յոյսարութիւնը ունեցան բարեկամութիւններս զիս հրաշարելու։

— «Գրեցէ՛ք, օրիս՛րդ, ըսին՝ իմ քմայական խօսակցութիւնս մտիկ ընելէ ետք։

— «Սակայն ինտո՞ր գրեմ, քանի որ երբէք տող մը ըսն չեմ նիւմ գրած ու և է գրականութեան մէջ։»

— «Գրեցէ՛ք, օրիս՛րդ, ինչպէս որ կը խօսիք, և պիտի յաջողի՛ք։» — եղաւ ստացած հաճոյակատար պատասխանս։

Գրել՝ ինչպէս որ կը խօսիմ, . . . ա՛նա՛ ըսն մը որ գիւրին չէ և յաջողութիւնն ալ որչափ հազուադիւս։

Սակայն, խօսք տուի փորձել անգամ մը և տակաւին չեմ գիտեր թէ փորձս պիտի ընդունուի՞ սեռա՛յնցներու գրական կաճառին կողմէ։

Գործը վերնագիրս գտնելն էր միայն, որոշուած էր որ պիտի գրէի՝ ինչպէս որ կը խօսիմ, սակայն, զժրադճաբար, խօսակցութիւններու գլուխը՝ ո՛ր և է վերնագիր չի գրուիր կարծեմ։

Գիշեր մը ամբողջ մոխտացի՝ վերնագիրս սրոյնելու համար։

Որչափ դժուար է եղեր այս գործը, որ այնչափ գիւրին կ'երեւայ։

Առտուն՝ յուսահատութիւնս կը բացասորէի զիս ունկնդրելու բարեացակա՛նութիւնը ունեցող բարեկամութիւն մը։

— «Մեղք որ այսչափ օրամիտ ես» եղաւ իր զիտողութիւնը։

— «Շնորհակալ եմ» գոչեցի յանկարծ՝ ըստեկամութիւն այսուրէն համբուրելով։

— «Ի՞նչ եղաւ որ» հարցուց ան զարմացած՝ առանց ոչինչ հասկնալու :

— «Ի՞նչ պիտի ըլլայ, վերնագիրս դուն գտար :

— «Մի՛ ըսեր...»

— «Հապա՛... հիմա վերնագիր պիտի դնեմ՝ Սրամիս աղջկան մը տպաւորութիւնները :»

Ձեռ գիտեր թէ յաջողեցա՞յ իմ մասիս գէշ ազէկ գաղափար մը տալ ձեզի՝ կարելի եղածին չափ հասկնալի ձեւով մը :

Սակայն, անշուշտ կարգ մը թերութիւններու ալ ներդաւած աչքով պիտի նայուի քիչ մը՝ երբ նկատի առնուելու ըլլայ որ առաջին անգամն է որ այսօր կարգ մը գաղափարներ կը փորձեմ քովէ քով չարել՝ և յետոյ զանոնք ընթերցողներու խումբի մը առջեւ հրաւիրելով՝ յաջողութիւն մը տիրակալել :

Մեր ընտանեկան շրջանակներու մէջ՝ «արտակարգ աղջկան» մը համբաւն եմ չինած, համբաւ մը որ շատ ցաւ կը պատճառէ սակայն մայրիկիս : Եւրդճ կինը երբ իմանալու ըլլայ որ՝ «գաղէթ թայի» մէջ ալ սկսեր եմ գրել, գլխուն «ծուն» կուգայ : Բարեբաղդաբար, կարգաւ չի գիտեր :

Այս տողերը՝ գրականութեան մէջ առաջին փորձս պիտի ըլլան : Յաջողած ըլլալու յաւակնութիւնը չունիմ ամենեւին, սակայն հաճոյքով նշմարեցի որ՝ Հայերէն ուղղագրութեան մէջ կարածածիս չափ տկար չեմ եղեր. ո՛րչափ ալ կեանքի մէջ հեզնող մը ըլլամ՝ նորէն ասիկա քիչ մը հաճոյք կը պատճառէ մարդուս, այս դարուն, ուր շիտակ ուղղագրութիւն գիացող մարդիկ մատի վրայ կը համրուին :

Հիմակ կը հասկնամ կոր որ՝ դրուածքը՝ Կիւթէնպէրկի դիւտին համաձայն տպուած տեսնելը և անձնական կարգ մը գաղափարները՝ հազարաւոր ընթերցողներու կարգացնել տալը ազուոր զգայնութիւն մը պէտք է պատճառէ մարդուս մօրթին, զգայնութիւն մը՝ զոր մինչեւ այսօր կ'անդիտանայի գիւղիս անկիւնը :

Որչա՛փ երջանիկ ըլլալու եմ անո՛նք որոնց արհե՛տը իսկ այս է :

Բու՛ճ՝ Կիւղացի աղջիկ մը ի՞նչ կրնայ ունենալ ըսելիք... :

Ի՞նչ մի կոնայ ըսելիք :

Բայց, բոլո՛ր այն բաները՝ զորս պիտի տեսնէ Բերայի մէջ, բոլո՛ր այն խօսակցութիւնները զորս պիտի լսէ սալօններու և երեւելոթներու մէջ, բոլո՛ր այն անական բանաստեղծները որոնք մինչեւ իր տկանքը պիտի համին, բոլո՛ր այն սուղաւորութիւնները՝ վերջապէս՝ զորս պիտի կրէ բերացիական շրջանակին մէջ... :

Պղտիկ բանե՞ր կը կարծէք միթէ ասոնք :

Բերա

ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՏԵՐ-ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ

ՆՈՐԱԶԵԻՈՒԹԵԱՆՑ ԲԱԺԻՆԸ

— 330 —

ԱՊԱԳԱՅ ՄԱՄԱՆԵՐՈՒ ԱՐԴՈՒԶԱՐԴԸ

— 330 —

Քանի քանի երկատարգուհիներ, որոնք մայրական զգացումները գգուել կը մօտանան, իրենց արդուղարդի ընտրութեան վախը կամ շփոթութիւնը ունին: Բաղմաթիւ են այս մասին ինծի խորհուրդ հարցնողները: Արդ, անոնց փափաքին դու հացում տալու և ուրիշ ընթերցողուհիներու ալ որոնք չեն մտածած մեզի հարցնել, ծանօթութիւն մը տալու համար, քանի մը ձեւ հազուամաներ պիտի պարզեմ հոս, ներքին և թէ փողոցի:

Ամէնէն առաջ ահա հիանալի ներքնազգեստ մը, (պատկ. 1) զոր եղանակին համեմատ կարելի է չինել վռաշէ, շինոնէ ֆաշիսէ և բրդեղէնի զանազան տեսակներէ:

(Պատկ. 1)

Պատուաւէ քօւստի մը վրայ հաստատուած է այս զգեստը. օձիքին ու կուրծքին վրայ տանթէլ անթիկսըմանով մը որ ատեօլթէի երեւոյթը կու տայ այնքան շնորհալիօրէն: Դարձեալ կէսէն պատուաւի վրայ կը հաստատուին թեւերուն ներքը, որոնցմէ ամէնէն վարինը, ազատ ձգուած դիւրացնէ:

բլիսէ կտոր
շարժումը կը

Արտաքին զգեստներու համար խորհուրդ կու տամ իմ բարեկամուհիներուս, կրել երկայն գերարկուներ, ասոնցմէ ամէնէն բռնաթիֆ ձեւերն են կրկին քելոյիները, կամ «անթիո» նորաձեւութիւն կոչուող աւիերը որոնք ներկայ եղանակին ամէնէն վերջին նորութիւնը ըլլալով՝ ամէնէն յարմարագոյնն ալ են, ազազայ մամաները պարտկելու համար:

Պատկեր 2. «անթիո» նորաձեւութեան հիանալի ձեւ մըն է: Կոխ տալով ասուիէ և կրկնուած ձերմակ մետաքս կամ քօյօնեզ

(Պատկ. 2)

պատահաւոր : Թեւեւրը պօղեռոյին եղերքն ու օձիքը զարդարուած են : Ընչպէս կը ցուցնէ պատկերը մետաքսէ լայն թասըմանդոիով, որունտեղը կրնայ բռնել նաեւ ծաղկանկարուած Թաւիշէ ջուրք մը, կամ լայն կալօններ : Թեւեւրանը կը զարդարուի Պսիւսէլեան լայն տանթէլներով :

ՏԻՐՈՒՀԻ ԿԻՒՂՓԵՆԿԵԱՆ

Արտօնատէր Ա. ՍԱԳԱՆԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵԱՂԻԿ

ՀՈԶԱԿԱԻՈՐ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Խ Ա Ջ Ի Կ Ժ Ա Մ Կ Ո Ջ Ե Ա Ն

Պոլիս, Պալատ Գաբու, Պողաճաճիին դեմ, Սրանպոյ խան
թիւ 4, 5, 6,

Մայրաքաղաքիս ատամնաբուժական դասին մէջ պատուաւոր
դիրք մը գրաւող Խաչիկ էֆ. Ժամկոչեան, այս անգամ Եւրոպայէն
ու Ամերիկայէն յատկապէս բերել տուած նոր դրութեամբ գործիք-
ներով և իրեն յատուկ եղող ճարտարութեամբ, առանց ոեւէ ցաւ
զգացնելու, ակնթարթի մէջ կր հանէ փտտած և ամէնէն դժուա-
րին ակոռները Առջեւի փտտած ակոռները առանց հանելու ար-
մատներու վրայ կը զետեղէ բնականէն բնաւ տարբերութիւն չու-
նեցող պտուտակաւոր ակոռներ, Բերնին ետեւի կողմը լեցուիլը
անկարելի եղող արմատներու վրայ, ոսկի կամ բլաթին քրուօններ
կ'անցընէ : Նաեւ քառաչուի, բլաթինի, ոսկիի վրայ շարուած քու-
ռաներ կը շինէ բնականին յար եւ նման :

Խաչիկ էֆ. Ժամկոչեանի սկզբունքն է

Պատուաւորութիւն, Ուղղամտութիւն եւ Մաքրութիւն ինչ որ ան-
հրաժեշտ պայմաններ են ատամնաբույժի մը համար :

Չ Ա Փ Ա Ի Ո Ր Դ Ի Ն

Վկայեալ աղքատաց ճրի

18—50

Ա Յ Ր Ե Ր Ո Ւ Ն

ԿՈՒՋԷՔ ՇԻՔ ԵՒ ՎԱՅԵԼՈՒՉ ՀԱԴՈՒԻԼ

Դ Ի Մ Ե Ց Է Ք

Բերա, Բասաժ Բումելի

Դ Ե Ր Ջ Ա Կ

Թ Ա Դ Է Ո Ս Ա Ն Ս Ո Ւ Ր Ե Ա Ն Ի

որ չափի վրայ ընտիր եւ տոկուն կերպսէ հազուատներ կը կարէ,
ժաքէք քօսքիւմ, պօնժուռ, ուղտեկօք խիստ զիւրամատչելի պայ-
մաններով :

Անգամ մը այցելելը բաւական է կատարելապէս [գոհ մնալու
համար :

18—50

Կ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

Յ. ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԹԷՅԻ ԽԱՌՆՈՒՐԴՆԵՐ

ՄԻՇՏԱՃԱՆ ՈՒ ԹԱՐՄ ՆՆ

ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

ԷԼՆՏԻՐ՝ ԱԺԱՆ

Ե Ի

ՀՈՏԱԻԷՏ ԹԷՅԵՐ

Կ. Պոլիս, Պալատ Գաբու, ձեւալ-Պեյխան, թիւ 10

18—50

